

SUOMEN EV. LUT. KIRKKO⁺
EV. LUTH. KYRKAN I FINLAND
Ähtärin seurakunta

YMPÄRISTÖOHJELMA 2024-2027

ÄHTÄRIN SEURAKUNNAN YMPÄRISTÖOHJELMA 2024- 2027

©Göran Bength <http://goranbength.blogspot.com>

YMPÄRISTÖOHJELMA 2024-2027

Sisällys

Johdanto	3
Kirkon ympäristötyön perusteet ja tavoitteet.....	3
Kirkon oma ympäristöjärjestelmä	4
Ähtärin seurakunnan ympäristö-, ilmasto ja metsästrategia.....	5
Ähtärin seurakunnan ympäristö ja ilmasto tavoitteet:	7
Ähtärin seurakunnan ympäristöohjelman tavoitteet.....	7
Toiminta ja talous.....	8
Ympäristötyön ohjaustyöryhmä	8
Ympäristötyön ohjausryhmän tehtävät	8
Ympäristötyön ohjausryhmän jäsenet 2024 - 2026	8
Seurakunnan ympäristövastaavat.....	8
Ympäristövastaavan tehtävät	10
Ympäristökatselmuksessa selvitetään seurakunnan toimintojen sen hetkiset ympäristövaikutukset.	10
Ympäristöohjelma	10
Ympäristötyöstä viestiminen	11
Viestinnän suunnittelu	11
Ympäristökeskustelu	12
Ohjeet ja opasteet	12
Ympäristökasvatus	13
Jätehuolto ja kiertotalous.....	14
Ruoka ja keittiöt	14
Energia, kiinteistöt ja kiinteistönhoito	14
Hautausmaat ja viheralueet	15
Metsät ja muut luontoalueet	15
Liikenne.....	16

YMPÄRISTÖOHJELMA 2024-2027

Johdanto

Ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen ja uusiutumattomien resurssien ylikulutus herättävät tänään suurta huolta niin nuorissa kuin vanhemmissakin ihmisissä. Vaikka poliittiset ja taloudelliset johtajat puhuvat entistä enemmän ympäristöasioista, jäävät konkreettiset teot usein aivan liian vaatimattomalle tasolle.

Sama koskee myös meitä yksilöinä. Joudumme toteamaan, kuten Paavali teki aikanaan, ettemme tee sitä hyvää, mitä oikeastaan haluamme. Päinvastoin teemme aivan liian usein juuri sitä pahaa, jota oikeastaan haluaisimme välttää.

Kirkon tehtävä tässä tilanteessa on muistuttaa ihmisiä yhteisestä vastuustamme Jumalan kuvina ja työtovereina, ja samalla välittää toivoa. Kun tilanne näyttää synkältä ja ihmisten ponnistelut tuntuvat liian tehottomilta, on syytä palauttaa mieliin luottamus Jumalan rajoittamattomiin mahdollisuuksiin. Evankeliumi osoittaa, että voimme vapautua toivottomuudesta ja menneisyyden taakoista. Jumala antaa meille mahdollisuuden luopua itsekkyydestä ja lyhytnäköisyydestä. Tähän mielen- ja elämänmuutokseen tarvitsemme Jumalan apua ja armoa, mutta myös käytännöllisiä esimerkkejä ja esikuvia, jotta pääsisimme sanoista tekoihin.

Ympäristödiplomi auttaa kantamaan ympäristövastuuta

Kirkon ympäristödiplomi haluaa tarjota juuri tällaisia työvälineitä seurakuntien työntekijöille, luottamushenkilöille ja muille jäsenille. Ympäristödiplomi kytkeytyy läheisesti yhteen kirkkohallituksen täysistunnon talvella 2019 hyväksymän energia- ja ilmastostrategian kanssa ("Hiilineutraali kirkko 2030").

Ympäristövastuussa yhdistyvät vastuumme lähimmäisest, heikommassa asemassa olevista, eläimistä ja kasveista, tulevista sukupolvista ja kaikkein köyhimmistä ihmisistä. Ympäristön varjeleminen ei tietenkään edisty sillä, että seurakuntataloudet keräävät pisteitä ympäristödiplomia varten, tai sillä, että niille myönnetään diplomi, jonka ne voivat ripustaa seinälle.

Ympäristödiplomi on väline, ei tavoite sinänsä. Ympäristödiplomien rakenne pisteineen ja taulukoineen mahdollistaa sen, että seurakunnat voivat askel askeleelta kehittää toimintaansa ympäristöystävällisempään suuntaan. Työyhteisöön voi syntyä hyvän tekemisen meininki ja sen mukana terve kilpailuhenki, jossa ei tarvitse verrata omia ponnisteluja toisiin seurakuntiin, vaan pelkästään oman työympäristön aikaisempiin rutiineihin.

Kirkon ympäristötyön perusteet ja tavoitteet

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ympäristötyön pohjana ovat Kirkon energia- ja ilmastostrategia Hiilineutraali kirkko 2030, Kirkon ilmasto-ohjelma Kiitollisuus, kunnioitus, kohtuus sekä Kirkon ympäristöjärjestelmä eli Kirkon ympäristödiplomi. Hiilineutraali kirkko 2030 -strategian suositukseksi on, että kaikilla seurakunnilla sekä tuomiokapituleilla ja Kirkkohallituksella on Kirkon ympäristödiplomi vuoteen 2025 mennessä.

Hiilineutraalius tarkoittaa, että seurakuntatalouksien kasvihuonekaasupäästöt ovat yhtä suuret kuin niiden omistamien maiden hiilinielut, tai että päästöt kompensoidaan. Käytännössä pääpaino on kiinteistöjen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä. Tässä Kirkon ympäristödiplomien

YMPÄRISTÖOHJELMA 2024-2027

käsikirjassa esitetyt toimet tukevat kirkon energia- ja ilmastostrategian toteutumista ja täydentävät sitä huomioiden myös muut ympäristöasiat.

Kirkon oma ympäristöjärjestelmä

Kirkon ympäristödiplomi on Suomen evankelisluterilaisen kirkon seurakuntia varten laatima järjestelmä. Sen avulla seurakunta voi kantaa ympäristövastuutaan. Vain olemalla esimerkillinen omissa toiminnoissaan voi seurakunta olla uskottava puhuessaan ihmisen tehtävästä luomakunnan viljelijänä ja varjelijana.

Ympäristötoiminnan lähtökohtana on seurakunnan johdon sitoutuminen työhön. Järjestelmä korostaa sekä seurakunnan johdon, henkilöstön että seurakuntalaisten vastuuta. Huomaa, että viestintä on myös kaikkien yhteinen tehtävä ja osa ympäristötyötä. Siksi sitä käsitellään monissa diplomikirjan luvuissa.

Ympäristövastuun lisäksi järjestelmään on otettu mukaan myös kulttuuriseen kestävyYTEEN liittyviä sekä joitain sosiaalisen vastuun piiriin kuuluvia asioita kuten kansainvälinen diakonia, vastuullinen sijoittaminen ja Reilu kauppa.

Ympäristökysymykset koskettavat kaikkea seurakunnan toimintaa. Lainsäädäntö vaatii ympäristövaikutusten huomioonottamista niin rakentamisessa, kiinteistönhoidossa, jätehuollossa kuin metsänhoidossakin. Kirkon ympäristödiplomi edellyttää, että jokaisen toimijan tulee tuntee omaa toimintaansa koskevat lait ja säädökset.

Kirkon ympäristödiplomin avulla voidaan tiedostaa toiminnan ympäristövaikutukset, minimoida riskit, ennakoida tulevia haasteita ja tarjota työkaluja toimintojen jatkuvaan kehittämiseen. Tämä on pitkällä tähtäimellä myös taloudellisesti järkevä toimintatapa.

Seurakuntayhtymissä diplomi myönnetään yhtymälle, ei yhtymän yksittäiselle seurakunnalle. Yhtymä päättää ympäristökatselmuksen tekemisestä ja toteuttamistavasta. Katselmuksen pohjalta laaditaan ympäristöohjelma. Paikallisseurakunnat osallistuvat katselmuksen ja ympäristöohjelman tekemiseen.

Seurakuntaliitoksissa liittyvän seurakunnan seurakuntaneuvosto tekee päätöksen sitoutumisesta yhtymän ympäristöohjelmaan ja tarvittavista toimenpiteistä.

Kirkon ympäristödiplomi voidaan hakemuksesta myöntää voimassa olevan käsikirjan ehdot täyttävälle seurakuntayhtymille, itsenäisille seurakunnille, tuomiokapituleille, Kirkkohallituksen virastolle, kirkon lähetysjärjestöille ja Järjestöt ja kirkko -yhteistyösopimuksen solmineille järjestöille (kirkkohallitus 29.1.2019). Ympäristödiplomi on määräaikainen ja on voimassa myöntämispäivästä alkaen viisi vuotta (tämä täsmennys tuli voimaan 3.2. 2022 Kirkkohallituksen kollegion päätöksellä ja koskee 3.2.2022 jälkeen myönnettyjä ympäristödiplomeja. Aiempi muotoilu oli "myöntämivuosi mukaan lukien viisi kalenterivuotta".)

Kun seurakunnalle on myönnetty Kirkon ympäristödiplomi, tiedotetaan siitä työntekijöille, seurakuntalaisille ja muille sidosryhmille. Kirkkohallitus lähettää seurakunnalle Kirkon ympäristödiplomin, jota kannattaa juhlistaa sopivalla tavalla ja pitää sitä esillä.

Ympäristödiplomilla

YMPÄRISTÖOHJELMA 2024-2027

- Viljelemme ja varjelemme luomakuntaa.
- Turvaamme ympäristön elinkelpoisuutta.
- Vaalimme luonnon monimuotoisuutta.
- Hillitsemme ilmastonmuutosta.
- Suuntaamme kohden kirkon hiilineutraaliutta vuonna 2030.
- Kilvoittelemme, jotta tekomme vastaavat sanojamme.
- Edistämme ennakoivaa ympäristöajattelua; teemme jo tänään sitä mitä laki vaatii huomenna.
- Etsimme kustannussäästöjä.
- Tehostamme toimintoja ja resurssien käyttöä.
- Nivomme ympäristöasiat osaksi seurakunnan toimintaa.
- Tavoittelemme jatkuvan parantamisen ihannetta.
- Kuuntelemme ja osallistamme seurakuntalaisia yhteiseen ympäristötyöhön.

Ähtärin seurakunnan ympäristö-, ilmasto ja metsästrategia

Ähtärin seurakunta sitoutuu kansalliseen ja kansainväliseen työhön ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi tavoitellen lämpenemisen rajoittamista 1,5 asteeseen esiteollisesta ajasta. Ähtärin seurakunta on hiilineutraali vuonna 2022, kun kirkon öljylämmityksestä siirryttiin maalämpöön ja sähkön hankinnassa siirryttiin vuoden 2022 alusta alkaen uusiutuvaan tai päästöttömään energiaan. Tällöin kasvihuonekaasupäästöjä on vähennetty 80 % vuoden 2020 tasosta ja loput 20 % kompensoidaan mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi kiinnittämällä huomiota seurakunnan omistamien metsien muodostamaan hiilivarastoon.

Ähtärin seurakunta rohkaisee ja haastaa jäsenensä, muut yhteiskunnalliset toimijat ja päättäjät mukaan ilmastotyöhön ja hiilineutraaliustavoitteisiin. Ähtärin seurakunta osana kansankirkkoa on merkittävä ilmastovaikuttaja Suomessa ja osana maailmanlaajuista ekumeenista kirkkojen yhteisöä.

Seurakunta on pitkäjänteiden sijoittaja, jonka tavoitteena on varmistaa sijoituskohteidensa hyvä tuotto ja arvonkehitys pitkällä aikavälillä. Kestävä yritys, joka huomioi ympäristö-, sosiaaliset ja hyvään hallintotapaan liittyvät näkökulmat toiminnassaan, on kannattavampi sijoituskohde pitkällä aikajänteellä johtuen mm. tehokkaammasta riskienhallinnasta sekä uusien liiketoiminnallisten mahdollisuuksien tuomasta kilpailuedusta.

Seurakunnan sijoitustoiminnassa huomioidaan Kirkon vastuullisen sijoittamisen ohjeet (2007) ja Kirkon omistajapolitiikka (2009). Vastuullisen sijoittamisen periaatteiden mukaan seurakunta:

- suosii sijoituskohteenaan vastuullisia yrityksiä

YMPÄRISTÖOHJELMA 2024-2027

- välttää sijoittamasta yrityksiin, jotka eivät noudata hyvää hallintotapaa tai esimerkiksi kansainvälisiä ihmisoikeus- ja työelämäsopimuksia (YK:n ja OECD:n ohjeistot)
- noudattaa vastuullisuuskriteereitä (ympäristö-, sosiaaliset ja hallintotapa-asiat) kaikissa sijoituspäätöksissä
- pyrkii vaikuttamaan yrityksiin niin, että ne sitoutuvat vastuullisiin toimintatapoihin

Vastuullinen sijoittaminen toteutuu seurakunnan sijoitustoiminnassa käytännössä seuraavasti:

- Vastuullinen sijoittaminen koskee seurakunnan kaikkia sijoituksia ja varainhoitajilta pyydetään lisätietoja varallisuuskäytön huomioimisesta aina uusia sijoitustuotteita etsiessä.
- Seurakunta suosii sijoitustoiminnassaan sijoitusrahastoja ja omaisuudenhoitajia, joiden sijoitustoiminnassa otetaan huomioon vastuullisuuskäytön.

Ähtärin seurakunnan ilmasto-ohjelma pohjautuu kirkon kiitollisuus, kunnioitus, kohtuus ilmasto-ohjelmaan. Kiitollisuus Jumalan luomakuntansa kautta antamista elämän lahjoista saa tuntemaan kunnioitusta, joka ohjaa kohden kohtuullista elämäntapaa. Elämäntapaa, joka mahtuu tämän planeetan puitteisiin. Monien ihmisten tulee vähentää kulutustaan ja sopeuttaa elämänsä kohtuullisiin puitteisiin, monet puolestaan tarvitsevat nykyistä enemmän. Kohtuus ei merkitse harmaata arkea, vaan etsii uutta, luovaa ja rikasta. Kristilliset kirkot yhdessä monen muun uskonnon kanssa ovat korostaneet vuosisatojen ajan, että kun tietyt perustavat tarpeet on tyydytetty, todellinen elämän ilo tulee rakkaista ihmisistä ja meitä ympäröivän luomakunnan rikkaudesta.

Ilmaston lämpeneminen, luonnon monimuotoisuuden katoaminen ja ekosysteemien vaurioituminen kytkeytyvät suoraan elämäntapaamme. Elämäntapojen takana ovat ajattelutavat, jotka liittyvät arvoihin. Ähtärin seurakunta vastaa ilmastotalkookutsuun: tehdään yhdessä hiilineutraali kirkko vuoteen 2030 mennessä! Kirkon omistamien metsien hiilivarasto ja hiilinielu arvioidaan seurakuntien metsävaratietojen perusteella. Kirkon hiilineutraalius toteutetaan paikallisseurakunnissa talouskohtaisesti.

Ähtärin seurakunnan erityiset vahvuudet ilmastotyössä ovat arvoissa ja asenteissa. Siksi Ähtärin seurakunta sitoutuu omien päästöihin liittyvien konkreettisten toimien lisäksi tukemaan jäseniään ja muita ihmisiä muuttamaan elämäntapaansa ilmaston ja muun ympäristön kannalta kestäväksi. Ähtärin seurakunta haluaa myös kannustaa vaikuttamaan aktiivisina kansalaisina, äänestäjinä ja kuluttajina. Ähtärin seurakunnan jäsenten osallisuus ja sitoutuminen yhteisiin ilmastotalkoisiin on tärkeää, jotta saavutamme riittävät kasvihuonekaasupäästöjen vähennystavoitteet.

Ähtärin seurakunnan toiminnassa ilmastopäästöjä tulee muun muassa kiinteistöjen lämmittämisestä, sähkönkulutuksesta, liikkumisesta ja hankinnoista. Seurakuntien omistuksessa on myös noin 0,7 % Suomen metsistä. Metsät toimivat ns. hiilinieluinä. Strategiassa asetetut tavoitteet koskevat Ähtärin seurakuntaa.

YMPÄRISTÖOHJELMA 2024-2027

Konkreettisilla toimilla ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi Ähtärin seurakunta on toivon kantaja. Ilmastoahdistuksen ja pessimismin keskellä haluamme luoda toivoa ja innostaa seurakunnan jäseniä ja muita ihmisiä työhön ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi.

Ähtärin seurakunnan ympäristö ja ilmasto tavoitteet:

1. Kirkon lämmitysjärjestelmänä oleva öljylämmitys poistettiin vuosien 2021–2022 aikana => korvattiin ekologisella lämmityksellä maalämpötekniikalla.
2. Hautausmaalla olevien polttomoottorikoneiden käytöstä pyritään siirtymään sähkökäyttöisiin työvälaineisiin tulevien hankintojen yhteydessä, mikäli se on mahdollista.
3. Raivaussahat ja ruohonleikkureissa polttomoottoriset korvataan sähkö- tai akkukäyttöisillä laitteilla, mikäli se on mahdollista.
4. Hankinnoissa pyritään käyttämään lähialueen valmistajia ja uusitutuvia luonnon materiaaleja, kuten puuta ja muuta vastaavaa.
5. Seurakunta tarjoaa työntekijöilleen työsuhdepolkupyörää työnantajan leasingopimuksella maksamana vuodesta 2021 alkaen.
6. Rakennuksien vesi- ja energiakulutusta pyritään vähentämään ja tilojen käyttöä tehostamaan.
7. Ähtärin seurakunnan tavoite on olla hiiliposiitivinen vuonna 2023.
8. Seurakunnan ympäristöhoidossa suojellaan luontoa ja monimuotoisuutta.
9. Ähtärin seurakunta jätteet kokonaan kierrättävä seurakunta vuonna 2030.

Ähtärin seurakunnan ympäristöohjelman tavoitteet

Ympäristöohjelma sisältää seurakunnan ympäristötavoitteet ja konkreettiset toimenpiteet niiden saavuttamiseksi. Ympäristöohjelman ja kirkon ympäristödiplomin tavoitteena on hallita toiminnan ympäristölle aiheuttavia haittoja sekä pyrkiä määrätietoisesti pienentämään niitä. Tavoitteiden saavuttamiseksi toimenpiteille on asetettu aikataulu ja vastuuhenkilöt.

Ympäristöohjelman kolme päätavoitetta

1. Hiilineutraaliuteen sitoutuminen
2. Seurakunta toimii esimerkkinä ympäristöasioissa
3. Seurakunta noudattaa kaikessa toiminnassaan resurssiviisautta

"Haluamme omalla toiminnallamme kunnioittaa ja säästää luontoa sekä hidastaa ilmastonmuutosta. Pyrimme edistämään kestävästä muutosta ihmisten elämäntavoissa ja valinnoissa koko elämänkaaren ajan. Pohjanamme on kirkon yhteinen energia- ja ilmastostrategia, jonka tavoitteena on hiilineutraali kirkko vuoteen 2030 mennessä."

YMPÄRISTÖOHJELMA 2024-2027

Toiminta ja talous

Ympäristötyön tavoitteiden tulisi näkyä seurakuntien toiminta- ja taloussuunnitelmissa sekä saavutusten toimintakertomuksissa. Hankintojen merkitys hiilijalanjäljelle on merkittävä osaksi ohjeistusta ja käytännön hankintatyötä. Ympäristötyön ja päästöjen kompensoinnin tulisi olla osa seurakunnan budjettia.

Ympäristötyön ohjausryhmä

Seurakunnan ympäristötyön ohjausryhmä on kirkkoneuvoston nimeämä ja sen jäsenet ovat seurakunnan työntekijöitä sekä luottamushenkilöitä.

Ympäristötyön ohjausryhmän tehtävät

- Suunnittelee ja koordinoi seurakunnan ympäristötyötä.
- Laatii ja ylläpitää seurakunnan ympäristöohjelmaa sekä ohjaa ja valvoo sen toteuttamista.
- Valmistelelee kokoseurakunnallisen ympäristötyön talousarvioin ja seuraa talouden toteutumista.
- Järjestää koulutusta, valmistaa ja kokoaa materiaalia seurakunnan ympäristötyötä varten.
- Koordinoi ja kehittää seurakunnan ympäristötiedottamista yhteistyössä seurakunnan viestinnän kanssa
- Toimii verkostoyhteistyössä Lapuan hiippakunnan ympäristötyöryhmän sekä muiden ympäristötyötä tekevien tahojen kanssa.

Ympäristötyön ohjausryhmän jäsenet 2024 - 2026

- kirkkovaltuuston edustaja (yleensä ohjausryhmän puheenjohtajana)
- kirkkoneuvoston edustaja
- kirkkoherra
- talous ja hallintojohtaja
- keittiö tai siivoustyöntekijä tai kiinteistöhoitotyöntekijä (tukitoimen ympäristövastaava)
- hengellisen puolen työntekijä (toiminnanpuolen ympäristövastaava)

Seurakunnan ympäristövastaavat

- toiminnan puolen ympäristövastaava
 - toiminta, liikenne ja talous
 - toimintasuunnitelmiin ympäristöasiat
 - toimintakertomuksiin ympäristöasiat
 - hankinta
 - sijoittaminen
 - kansainvälinen diakonia ja lähetystyö
 - matkustus ja kuljetuksien vähentäminen
 - kevyen liikenteen edistäminen
 - kestävän työssä käynnin edistäminen
 - taloudellisuus ja päästöjen vähentäminen liikkumisessa

YMPÄRISTÖOHJELMA 2024-2027

- ympäristökasvatus
 - viestintä ja vuosikello
 - jumalanpalveluselämä
 - leirit, retket ym
 - ripari ja isostoiminta
 - partio
 - liikkuva seurakunta
 - verkostot

- Tukitoimen ympäristövastaava
 - jätehuolto ja kiertotalous
 - kierrätys
 - lajittelu
 - vaaralliset jätteet
 - kompostointi
 - jätteiden vähentäminen
 - ruoka ja keittiöt
 - hävikki
 - kertakäyttökulttuurista luopuminen
 - reilukauppa
 - lähiruoka
 - kasvisvaihtoehto
 - luomu ruoka
 - vastuullinen kala
 - energia, kiinteistöt ja kiinteistöhoito
 - tilojen käytön seuranta
 - energiakulutuksen seuranta
 - energiakulutuksen vähentäminen
 - puhtaanapito ja sen ekoloogisuus
 - hautausmaat ja viheralueet
 - perennahoidot suositaan
 - kulttuuri ja luontoarvojen suosiminen
 - kevyemmät hoitoalueet
 - monivuotiset kasvit
 - vieraslajien torjunta
 - kemikaalihaittojen vähentäminen
 - koneiden ympäristökuorituksen pienentäminen
 - vedenkulutuksen minimointi
 - hautausmaan ympäristökasvatuksellinen hyödyntäminen
 - Metsät ja muut luonnonalueet
 - metso-ohjelma
 - monimuotoisuuden edistäminen
 - pesintärauhan vaaliminen
 - ympäristön suojelullisten toimin suunnittelu ja edistäminen

YMPÄRISTÖOHJELMA 2024-2027

- ekosysteemin edistäminen virkistyskäytössä

Ympäristövastaavan tehtävät

- Seurakunnan oman ympäristökatselmuksen tekemisen koordinointi.
- Ympäristöohjelman toteutumisen seuranta.
- Henkilökunnan ympäristökoulutus yhteistyössä koulutuksesta vastaavien kanssa.
- Tiedotus henkilöstölle ja seurakuntalaisille yhteistyössä tiedotuksesta vastaavien kanssa.
- Hiilineutraali kirkko 2030 -strategian mukaisesti seurakunnat tekevät yhteistyötä toisten seurakuntien, kuntien, kaupunkien, järjestöjen ja muiden sidosryhmien kanssa ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi.
- Ympäristölainsäädännön muutosten seuraaminen.
- Ympäristöepäkohtiin liittyvien aloitteiden tekeminen.

Uusia työntekijöitä rekrytoitaessa ympäristövastaavan tehtävät kerrotaan hakuilmoituksessa ja sisällytetään ne osaksi tehtäväkuvausta ja palkkausta. Ympäristövastaavan tehtäville tulee varata riittävästi työaikaa.

Seurakunta sitoutuu lähettämään ympäristövastaavat Kirkon ympäristöpäiville ja ympäristövastaavien neuvottelupäiviin ja tapaamisiin. Ympäristövastaavan kannattaa verkottua muidenkin kuin oman seurakuntansa ympäristövastaavien kanssa.

Ympäristökatselmuksessa selvitetään seurakunnan toimintojen sen hetkiset ympäristövaikutukset.

Katselmusvaiheen aikana voidaan ympäristöasioiden tilaa parantaa niin, että vaadittavat minimikriteerit täyttyvät.

Ympäristökatselmuksen tekemiseen kuluva aika riippuu seurakunnan koosta ja ympäristöasioiden tilasta. Riittävästi aikaa varaamalla ympäristöasiat nivoutuvat paremmin osaksi seurakunnan toimintaa.

Ympäristökatselmus toteutetaan ympäristötyöryhmän koordinoimana. Ympäristökatselmus voidaan tehdä seurakunnan omana työnä tai se voidaan myös teettää opiskelijatyönä tai ulkopuolisella asiantuntijalla, mutta tällöin on huolehdittava, ettei katselmus jää irralliseksi, jolloin ympäristötyö ei kehity osaksi seurakunnan päivittäistä toimintaa.

Ympäristöohjelma

Ympäristöohjelma on suunnitelma seuraaville viidelle vuodelle.

Ympäristöohjelmaan kirjataan tavoitteet tulevaksi diplomikaudeksi. Tavoitteet tulee aikatauluttaa ja nimetä toimenpiteille vastuuhenkilö. Jokainen seurakunta laatia oman ympäristöohjelmansa tai vaihtoehtoisesti se tehdään yhdessä.

YMPÄRISTÖOHJELMA 2024-2027

Selkeintä on laatia ohjelma ympäristökatselmuspohjalle, johon kootaan ne asiat, joita tulevalla diplomikaudella on tarkoitus ylläpitää tai kehittää. Katselmusta tehdessä tulee eteen asioita, jotka voi hoitaa ympäristöystävällisemmin. Tarkoitus ei ole kerralla ratkaista kaikkia ongelmia, vaan aikatauluttaa niiden ratkaiseminen. Juuri sitä tarkoittaa jatkuvan parantamisen idea.

Diplomikauden aikana tavoitteet tarkentuvat tai muuttuvat olosuhteiden ja lainsäädännön mukaan. Diplomikauden puolivälissä tehtävä **väliauditointi** on hyvä kohta tarkentaa ja päivittää asetettuja tavoitteita.

Ympäristöohjelmasta kukin työala voi nostaa toiminnan tavoitteita toimintasuunnitelmaansa. Näin ympäristöasiat tulee nivottua seurakunnan päivittäiseen toimintaan.

Seurakunnan eri toiminnoille annetaan mahdollisuus kommentoida ympäristöohjelmaluonnosta. Ympäristöohjelmasta pyydetään lausunto tehtäväalueilta ja esimiehiltä ennen sen viemistä kirkkoneuvoston hyväksyttäväksi.

Ympäristötyöstä viestiminen

Viestintä on olennainen osa ympäristötyötä. Viestintää tarvitaan, jotta työntekijät, päättäjät ja seurakuntalaiset sitoutuvat ympäristöohjelmaan ja kokevat sen omakseen. Viestintää tarvitaan myös ohjaamaan ja opastamaan ympäristöohjelman mukaiseen toimintaan ja muistuttamaan siitä.

Ympäristöohjelma tarjoaa seurakunnalle myönteisen mahdollisuuden viestiä siitä, kuinka seurakunta aidosti toiminnassaan toteuttaa yhteistä ympäristövastuuta. Seurakunta voi myös tehdä ympäristökasvatusta viestinnän keinoin ja kannustaa seurakuntalaisia pitämään hyvää huolta luomakunnasta.

Erityisesti ympäristödiplomin käyttöönottovaiheessa voidaan tarvita **muutosviestintää**. Diplomi voi muuttaa tapoja tehdä työtä: pitää ottaa uudenlaisia asioita huomioon ja ehkä luopuakin jostain. Ympäristöasiat eivät ole välttämättä kaikille tuttuja eivätkä ehkä entuudestaan tärkeitäkään. Näistä syistä avoin viestintä ja mahdollisuus keskustella asioista ja vaikuttaakin niihin on tärkeää.

Muutoksessa viestintää ja osallistamista tarvitaan monikertaisesti enemmän kuin normaalitilanteessa. Todellinen muutos ihmisen toimintatavoissa – siis esimerkiksi sitoutuminen ympäristödiplomiin – tapahtuu vain, jos ihminen kokee todellista osallisuutta muutoksessa. Hänen on itse päästävä tarkastelemaan asiaa oman työnsä näkökulmasta: Miksi ympäristödiplomi otetaan käyttöön? Miten se vaikuttaa työhöni/toimintaani? Mitä hyötyä ympäristödiplomista on? Onko siitä jotain haittaa? Myös kriittiset kysymykset ja vaikkapa epävarmuus omasta osaamisesta on päästettävä esiin ja keskusteltava avoimesti.

Ympäristöviestintä on **osa seurakunnan kokonaisviestintää**, joten ympäristötyöryhmässä kannattaa olla jäsenenä seurakunnan viestinnästä vastaava. Koska ympäristötoiminta ja ympäristöviestintä kulkevat tiiviisti käsi kädessä, ympäristöviestintä on myös kaikkien yhteinen tehtävä. Kun jotain tehdään, mietitään samalla, millaista viestintää tekeminen tarvitsee. Jokainen on siis ympäristöviestijä.

Viestinnän suunnittelu

Viestinnän suunnittelu kannattaa aloittaa ympäristödiplomi-prosessin alkuhetkistä. Jo aiikeesta hakea diplomia voi viestiä eri kohderyhmille: mitä ympäristödiplomilla tavoitellaan ja miksi.

YMPÄRISTÖOHJELMA 2024-2027

Ympäristöviestintäsuunnitelma on hyvä tehdä osana koko seurakunnan viestintäsuunnitelmaa. Näin ympäristöviestintä nivoutuu osaksi viestinnän kokonaisuutta, ja käyttöön tulevat myös seurakunnan eri viestintäkanavat ja -keinot. Viestinnässä voimat kannattaa yhdistää myös mahdollisten yhteistyökumppanien kanssa.

Viestintäsuunnitelmassa kuvataan ensin ympäristöviestinnän tavoitteet ja tarkoitus (miksi viestitään) ja kohderyhmät (kenelle viestitään). Kohderyhmän ja tavoitteen mukaan valitaan kanavat ja keinot (missä viestitään), äänensävy (miten viestitään) ja ajoitus (milloin viestitään). Suunnitelmassa on määritettävä myös, kenen vastuulla asia on (kuka viestii).

Viestintäsuunnitelmaan on hyvä kirjata myös, miten viestinnän onnistumista mitataan ja mitkä ovat viestinnän mahdolliset kustannukset. Suunnitelman voi luoda muun muassa vuosikelloksi, joka auttaa hahmottamaan koko vuoden viestintää (katso osio **Ympäristökasvatuksen viestintä ja vuosikello**).

Viestinnän keinoja pohdittaessa olennainen kysymys on, miten ympäristöviestinnästä saadaan mahdollisimman vaikuttavaa. Tarinat, ihmiset, kokemukset ja tunteet kannattaa valjastaa viestinnässä tietosisällön rinnalle.

Ympäristökeskustelu

Ympäristökeskustelu ympäröivän yhteiskunnan kanssa kannattaa pohtia osana viestintäsuunnitelmaa. Viestintäsuunnitelmassa määritellään, kuinka seurakunta voi olla mukana ajankohtaisessa ympäristökeskustelussa proaktiivisesti, joskus tarvittaessa reaktiivisestikin. Kuinka seurakuntalaiset ja työntekijät voivat osallistua julkiseen keskusteluun ympäristöasioista? Miten seurakunta tai -yhtymä osallistuu yhteisönä ympäristöön ja ilmastoon liittyvään keskusteluun eri foorumeilla?

Kirkon energia- ja ilmastostrategian yhtenä tavoitteena onkin se, että kirkko vaikuttaa aktiivisesti yhteiskunnallisena toimijana ja keskustelijana. Ilmastostrategiassa suositellaan, että kirkko rohkaisee ja haastaa viestinnässään ja toiminnassaan jäsenensä mukaan ilmastotyöhön ja hiilineutraaliustavoitteisiin ja vaatii päättäjiltä rohkeita ilmastotoimia.

Ohjeet ja opasteet

Ohjeet ja opasteet, joilla tuetaan ihmisiä toimimaan ympäristödiplomin määrittelemään suuntaan, ovat myös ympäristöviestintää. Opasteita tarvitaan erityisesti muun muassa jätehuollossa keittiöissä, leirikeskuksissa ja hautausmailla. Ohjeita ja opasteita laadittaessa on hyvä pitää ohjenuorana selkeyttä ja ytimekkyyttä. Visuaalisilla ratkaisuilla havainnollistetaan ohjeita, luodaan tunnettuutta ja tunnistettavuutta sekä luodaan myönteisiä mielikuvia. Visuaaliset ratkaisut voivat liittyä seurakunnan omaan ilmeeseen tai ympäristödiplomin ilmeeseen. Suunnittelusta ja ratkaisuksista on hyvä keskustella seurakunnan viestintävastaavien kanssa.

Kohderyhmiä

- Seurakunnan työntekijät
- Luottamushenkilöt
- Muut seurakunnan vapaaehtoiset

YMPÄRISTÖOHJELMA 2024-2027

- Aktiiviset osallistujat
- Muut seurakuntalaiset
- Kuntalaiset
- Kunnan viranomaiset
- Yhteistyökumppanit
- Muut paikalliset toimijat
- Toimittajat

Kanavia ovat muun muassa seuraavat:

- Sosiaalinen media, mm. blogit, videoblogit, Facebook, Instagram, YouTube, TikTok, LinkedIn, Snapchat, X (ent. Twitter), WhatsApp, julkiset keskustelupalstat, verkkopalvelut, video, chatit
- Podcastit
- Uutiskirjeet
- Sähköpostilistat
- Verkkosivut
- Intra/Sosiaalinen intra
- Koulutustilaisuudet, seminaarit
- Messut
- Esitteet, julisteet, roll-upit
- Mainokset, ilmoitukset
- Lehdet
- Kohdistettu toimittajavinkki, toimittajatapaaminen, taustatilaisuus
- Tiedotustilaisuus, lehdistötilaisuus, mediatapaaminen
- Tiedote/Kohdistettu tiedote
- Vieraskynäkirjoitus, mielipidekirjoitus

Somekanavissa käytettyjä aihetunnisteita ovat esimerkiksi #kirkonympäristödiplomi #ilmastokirkkoni #hiilineutraalikirkko sekä #hiilineutraalikirkko2030.

Ympäristökasvatus

Ympäristökasvatuksen tulee olla tavoitteellista ja mielekkäällä tavalla haastavaa. Se käsittää koko ihmisen kasvun kaaren. Ympäristökasvatuksen keskeisenä menetelmänä on tekemällä oppiminen.

YMPÄRISTÖOHJELMA 2024-2027

Ympäristökasvatus on läsnä kaikessa mitä kirkossa ja seurakunnissa tehdään. Sanat ja teot ovat ympäristökasvatusta. Luomakunta on läsnä messun ehtoollisrukouksessa, sitä käsitellään päiväkerhoissa ja rippikoulussa. Ympäristökasvatus antaa seurakuntalaisille mahdollisuuden toimia ympäristön ja oman seurakunnan parhaaksi.

Jätehuolto ja kiertotalous

Jätteiden tuottamisesta ja kertakäyttökulttuurista tulisi siirtyä kiertotalouteen. Kiertotaloudessa kulutus painottuu omistamisen sijasta palveluiden käyttämiseen.

Tuotteiden huolto ja uudelleenkäyttö ovat tärkeä osa kiertotaloutta. Materiaaleja ei hukata jätteeksi, vaan niistä syntyy yhä uudelleen uusia tuotteita. Kohtuullisuus kuuluu myös vakaana osana kiertotalouteen. Jätteeksi päätyy vain vähän ja harkitusti, sekin lajittelun kautta.

Ruoka ja keittiöt

Ruoka on osa arkea ja juhlaa. Pöytä kokoaa ihmisiä yhteen niin kotona kuin seurakunnassa. Jeesuksen opettamassa rukouksessa me pyydämme tälle päivälle jokapäiväistä leipäämme. Ensimmäisten kirkkojen alttarien lähtökohta oli arkinen puinen ruokapöytä, jonka äärellä kristityt viettivät ehtoollista.

Ruoan tuotannon ja kulutuksen ympäristövaikutuksiin voi vaikuttaa suosimalla Reilun kaupan tuotteita, lähiruokaa ja kasvisruokaa sekä suosimalla satokausiajattelua.

Kirkon energia- ja ilmastostrategiassa on tavoitteena, että toiminnassa suositaan ilmastoystävällistä ruokaa. Sitä kohden päästään jo noudattamalla valtion ravitsemusneuvottelukunnan suosituksia.

Ravitsemussuosittelusten tavoitteena on terveyttä edistävä ruokavalio, joka on samalla myös ympäristön kannalta mahdollisimman kestävä.

Energia, kiinteistöt ja kiinteistöhoito

Seurakunnilla on yhteensä noin 7000 rakennusta. Niiden energiaratkaisuilla on suuri merkitys talouden ja ympäristön sekä kirkon hiilineutraaliuden toteuttamisen kannalta.

Kirkon energia- ja ilmastostrategiassa mainitaan seuraavat tavat vähentää kiinteistöjen hiilidioksidipäästöjä:

- Öljylämmityksestä luovutaan vuoteen 2025 mennessä.
- Fossiilisilla polttoaineilla tuotetun sähkön ja kaukolämmön käytöstä luovutaan mahdollisuuksien mukaan vuoteen 2025 mennessä.
- Kirkkohallitus tarjoaa seurakunnille energianeuvontaa.
- Vähällä käytöllä olevista tiloista luovutaan ja tilojen yhteiskäyttöä lisätään.

YMPÄRISTÖOHJELMA 2024-2027

Hautausmaat ja viheralueet

- Kirkon ympäristödiplomi ohjaa seurakuntia hoitamaan ja ylläpitämään puistomaisia hautausmaita ympäristömyönteisesti, jotta myös tulevaisuudessa omaiset ja muut hautausmailla vierailevat voivat kokea ne levollisina ja lohduttavina ympäristöinä.
- Seurakunnilla on hautaustoimilain ja kirkkolain mukaisesti velvollisuus ylläpitää hautausmaita ja osoittaa niiltä hautoja vainajien hautaamista varten. Hautausmailla on monta merkitystä. Ne kertovat kulttuuriympäristöinä paikkakunnan henkilöhistoriasta ja pysäyttävät satunnaisen kävijän maamme historian äärelle sankarihaudoilla ja yhteismuistomerkeillä. Hautausmaat ovat puistomaisesti hoidettuina monesti myös osa paikkakuntansa viherverkkoa, taajamien keuhkoja ja hiilinieluja. Hautausmaiden monilajinen puusto ja muu kasvillisuus mahdollistavat linnuille pesintä- ja suojapaikkoja. Kukkivat pensaat ja perennaryhmät lisäävät hyönteisten ja perhosten runsautta.

Metsät ja muut luontoalueet

Metsät ovat uusiutuva luonnonvara ja taloudellisen sekä henkisen hyvinvoinnin lähde. Myös soiden, vesistöjen ja muiden luonnonalueiden ylläpito ja hoitaminen ovat välttämättömiä ympäristötyötä.

Metsät pitävät yllä luonnon monimuotoisuutta ja tarjoavat ekosysteemipalveluita. Suomalaisen metsätalouden perustana on metsien kestävä käyttö ja hoito. Kestävässä metsänhoidossa otetaan huomioon puuntuotanto, hiilinielu ja -varasto, metsäluonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja virkistyskäyttö.

Kestäväällä metsätaloudella tarkoitetaan sitä, että metsien hoito ja käyttö on ekologisesti, sosiaalisesti, taloudellisesti ja kulttuurisesti kestävä. Kestäville metsätaloudelle on määritelty kuusi kriteeriä, joiden perusteella kestävyyttä arvioidaan. Mittaustulokset kertovat muun muassa miten eri toimenpiteet vaikuttavat ajan mittaan metsätalouden kestävyYTEEN.

Yleiseurooppalaiset kestävänsä metsätalouden kuusi kriteeriä ovat:

1. Metsävarojen ylläpitäminen ja tarkoituksenmukainen lisääminen sekä metsien merkitys maailmanlaajuiselle hiilenkierrolle.
2. Metsien terveyden ja elinvoimaisuuden ylläpitäminen.
3. Metsien tuotannollisten toimenpiteiden ylläpitäminen ja tarkoituksenmukainen lisääminen.
4. Luonnon monimuotoisuuden ylläpitäminen, suojelu ja tarkoituksenmukainen lisääminen metsäekosysteemissä.
5. Metsien suojatoimintojen ylläpitäminen ja tarkoituksenmukainen lisääminen metsien hoidossa.
6. Muiden yhteiskunnallis-taloudellisten toimintojen ja edellytysten ylläpitäminen.

YMPÄRISTÖOHJELMA 2024-2027

Liikenne

- a. Liikenteellä on kasvihuonekaasujen merkittävänä päästölähteenä suuri vaikutus ilmastonmuutokseen. Seurakunnan työhön kuuluu ihmisten tapaaminen ja kokoontuminen. Ne on mahdollista hoitaa osittain etänä.
- b. Tärkein keino hiilidioksidipäästöjen vähentämiseksi on yksinkertaisesti kuluttaa vähemmän polttoainetta. Liikenteen aiheuttamien ympäristöhaittojen ehkäisemiseksi olisikin parasta pyrkiä mahdollisuuksien mukaan eroon kaikesta tarpeettomasta autoilusta ja matkustamisesta.
- c. Matkustamista voi vähentää siirtymällä etäkokouksiin ja -koulutuksiin sekä järjestämällä koulutuksia paikallisesti. Koronakriisin aikana toteutunut digiloikka loi siihen tarvittavia taitoja ja välineitä. Matkustamiseen käytetään samanlaista harkintaa kuin hankintoihin. Kokonaan tekemätön matka on ekologisin vaihtoehto, mutta kasvokkain kohtaamistakin tarvitaan.
- d. Siirtyminen biokaasulla, etanolilla tai sähköllä kulkeviin autoihin pienentää tuntuvasti liikenteestä syntyviä haittoja, samoin yhteiskuljetukset ja kimppakyydit esimerkiksi kerhoihin ja leireille. Seurakunnat voivat hankinnoissaan pyrkiä säädösten puitteissa suosimaan paikallisia toimijoita, jolloin tavarakuljetuksista syntyvät päästöt vähenevät.